R2012.002b Bijlage: Nota van uitgangspunten begroting 2013 (12it.00014)

1. Beleidsmatige uitgangspunten

De concept-begroting 2013 wordt gebaseerd op het bestaande beleid waarmee bij de opstelling van de perspectiefnota 2012 rekening wordt gehouden. Onder bestaand beleid verstaan we de jaarlijkse terugkerende begrotingsposten van het door de raad vastgestelde beleid van de exploitatie. Budgetaanpassingen afwijkend van deze uitgangspunten zullen worden meegenomen bij de invulling van het nieuwe beleid bij de opstelling van de concept-perspectiefnota 2012 annex concept-begroting 2013.

1.1 De economische crisis

Het economisch herstel is in de EU tot stilstand gekomen. De investeringen en de consumptie staan onder druk door een sterke verslechtering van het vertrouwen in het financiële stelsel, de uitvoer wordt afgeremd en de binnenlandse vraag wordt negatief beïnvloed door de dringend noodzakelijke inspanningen om de rijksbegroting weer op orde te brengen. Dit zal volgens de berichten die ons bereiken, mogelijk er toe kunnen leiden dat we alsnog geconfronteerd zullen worden met extra rijksbezuinigingen en dus extra kortingen op de algemene uitkering.
Daarnaast zijn er diverse onzekerheden die van invloed zijn op de thans voorgestelde (technische) uitgangspunten. Te denken valt aan onzekerheden met betrekking tot de inflatie, de ontwikkeling van het accres binnen het gemeentefonds en het aantal op te leveren woningen. Met betrekking tot dit laatste wordt opgemerkt dat de thans voorgestelde aantallen woonruimten zijn gebaseerd op het gemeentelijk woningbouwprogramma.

1.2 Structureel sluitende begroting

De 2e jaarschijf van de meerjarenbegroting 2012-2015 (zijnde 2013) sluit na de 3e begrotingswijziging 2012 (is inclusief structurele doorwerking najaarsnota 2011) met een structureel positief saldo van € 400.000,- aflopend naar € 179.000,- in 2015. Het incidenteel meerjarenperspectief sluit met een nadelig saldo van € 340.000,- in 2013 aflopend naar € 85.000,- in 2015. Het begrotingsresultaat 2013 sluit dan per saldo met een voordelig saldo van € 60.000,- oplopend naar € 94.000,- in 2015.

Indien planjaar 2016 op basis van bestaand beleid daaraan toegevoegd wordt, daalt het structureel overschot naar € 1.000,- in 2016. Deze terugloop wordt voornamelijk veroorzaakt door de extra lasten als gevolg van de financiële doorwerking van het bestaande meerjarenprogramma naar 2016.

Samengevat wordt dat perpsectief in onderstaand overzicht weergegeven.

bedragen x € 1.000,-		**2012**		**2013**		**2014**		**2015**		**2016**
structureel meerjarenperspectief	v	-391	v	-400	v	-314	v	-179	v	-1
incidenteel meerjarenperspectief	n	1.079	n	340	n	133	n	85	v	-68
totaal begrotingsresultaat	n	688	v	-60	v	-181	v	-94	v	-69
(+ = nadeel en - = voordeel)										

Uitgangspunt is een begroting waarvan de structurele uitgaven en inkomsten in meerjarenperspectief minimaal in evenwicht zijn of een positief saldo vertonen. Eén of meerdere tekorten in de begrotingsjaren 2013-2015 is toegestaan mits het begrotingsjaar 2016 weer structureel in evenwicht is.
Een structureel sluitende begroting én een tijdige aanlevering van de stukken resulteert in repressief toezicht door de provincie. Wanneer aan één of beide voorwaarden niet wordt voldaan dan geldt er preventief toezicht. Het gevolg hiervan is dat de begroting en de begrotingswijzigingen eerst moeten worden goedgekeurd door de provincie voordat tot uitvoering mag worden overgegaan.

Gelet op de gevolgen van de (verdere) stagnatie van de economische groei en de mogelijke extra kortingen op de algemene uitkering in combinatie met eventueel nieuwe wensen is het denkbaar dat we alsnog aanvullende dekkingsmaatregelen zullen moeten nemen om een sluitende meerjarenraming mogelijk te maken.

1.3 Beleidsruimte: nieuwe wensen

Voor nieuw beleid en nieuwe investeringen geldt dat er een integrale afweging moet kunnen plaatsvinden. Dit betekent dus dat de afweging en prioritering voor nieuw beleid gemaakt moet worden voorafgaand aan het begrotingsjaar. In de perspectiefnota zullen wij daar voorzetten voor doen. Het is onwenselijk om gedurende het jaar voorstellen voor nieuw beleid te behandelen.

1.4 Nacalculatie inflatie

Om in de pas te blijven met de werkelijke groeicijfers stellen wij voor om met ingang van 2013 voortaan voor de gemeentelijke tarieven uit te gaan van nagecalculeerde indexeringen. Dit betekent dat de indexering voor het nieuwe begrotingsjaar wordt aangepast aan de realisatiecijfers (jaren 2010 tot en met 2012). Op deze wijze wordt het effect van een te hoge of te lage indexering gecompenseerd en ontstaat een stabieler begrotingsbeleid (zie voorts toelichting § 2.3).

2. Technische uitgangspunten

2.1 Onvoorziene uitgaven

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is het verplicht om een stelpost voor onvoorziene uitgaven op te nemen en er mogen geen betalingen rechtstreeks ten laste van deze post plaatsvinden. Onvoorzien wordt geraamd over het geheel van de begroting en niet per thema/beleidsveld. Hiervoor wordt een structureel bedrag van € 50.000,- opgenomen.
Onvoorzien wordt uitsluitend gebruikt voor incidentele uitgaven (geen investeringen). Er kan een beroep op onvoorzien worden gedaan wanneer er sprake is van onvoorzienbare, onuitstelbare en/of onvermijdbare uitgaven. Andere gevallen worden als nieuw beleid meegenomen in de voorbereiding van de begroting van het volgende jaar.

2.2 Algemene uitkering

De algemene uitkering is veruit de belangrijkste inkomstenbron voor gemeenten, zo ook voor de gemeente Bladel. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) verstrekt drie à vier keer per jaar mededelingen over de algemene uitkering uit het gemeentefonds via circulaires. De circulaires krijgen de naam van de maand waarin ze verschijnen: maart-, mei-, september- en decembercirculaire. In de circulaires worden de ontwikkelingen toegelicht op grond van de meest recente gegevens over de financiën en het beleid op rijksniveau.
De belangrijkste circulaire voor de gemeente is de zogenoemde meicirculaire. Deze dient in de perspectiefnota als uitgangspunt voor de structurele bijstelling van de geraamde algemene uitkering voor de komende vier begrotingsjaren. In deze circulaire worden de meest recente beleidsontwikkelingen welke voor de gemeenten van belang zijn financieel vertaald en wordt inzicht gegeven in de meerjarige accresontwikkeling waarbij tevens rekening wordt gehouden met de meest recente voorspellingen van het Centraal Planbureau (CPB).

In september 2012 verschijnt vervolgens de septembercirculaire welke is gebaseerd op de dan verschenen Miljoenennota 2013 van het rijk. Voor zover hier aanleiding toe bestaat zal de begroting 2013, d.m.v. (een aanvulling op) de najaarsnota 2012, op deze circulaire worden bijgesteld. Naast de twee genoemde circulaires verschijnen er in december en maart nog een tweetal circulaires. Deze circulaires zijn voornamelijk van technische aard.

Door de normeringafspraken is de groei van het gemeentefonds gekoppeld aan de groei van de nettorijksuitgaven. Uit de groei van de gemeentefondsuitkeringen worden gemeenten verondersteld, naast de trendmatige verhoging van de gemeentelijke tarieven, de nominale ontwikkelingen te betalen.
In de huidige meerjarenraming 2012-2016 is voor de opvang van de korting op het gemeentefonds, alsmede voor de negatieve financiële doorwerking van decentralisatie van een aantal rijkstaken (efficiëncykortingen) een stelpost van € 245.000,- in 2012 oplopend naar € 1.174.000,- opgenomen. Het is niet uitgesloten dat als gevolg van de stagnatie van de economische groei er mogelijk aanvullende kortingen op het gemeentefonds doorgevoerd zullen worden.

In de verwerking van de algemene uitkering worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Voor de jaren 2012 tot en met 2016 worden de accrespercentages van de meicirculaire 2012 verwerkt (en eventueel bijgesteld op basis van de septembercirculaire 2012);
- Extra algemene middelen van het rijk ter intensivering van (bestaand) beleid komen in principe ten gunste van de algemene middelen. Op basis van bestaande beleidsregels kan van deze regel worden afgeweken, waardoor de middelen ten gunste van de betreffende beleidsterreinen ingezet kunnen worden;
- Voor de raming van de algemene uitkering worden de verdeeleenheden, van waaruit de algemene uitkering wordt berekend, geactualiseerd;
- Zowel de korting op het gemeentefonds als de financiële consequenties van decentralisatie van rijkstaken zullen voortdurend gemonitoord worden.

Op landelijk niveau heeft onderzoek plaats gevonden naar de verdeling van de middelen in het gemeentefonds. Alle zogenaamde ijkpunten (kostengroepen zoals veiligheid, bestuurskosten, educatie en openbaar

groen e.d.) zijn/worden opnieuw bekeken of deze nog op een juiste manier in de verdeling zitten. Aanvankelijk was voorzien dat de herverdeling met ingang van het uitkeringsjaar 2013 merkbaar zou worden. Een herverdeling van middelen kan zowel positief als negatief voor de gemeente uitvallen.
De minister van BZK heeft eind 2011 aangegeven dat de herverdeling van het gemeentefonds niet geëctueerd zal worden vóór 2014. Het kabinet wil eerst het geld voor te decentraliseren taken inbedden in het gemeentefonds. Daarnaast realiseert het kabinet zich dat er veel op gemeenten afkomt met decentralisaties en noodzakelijke bezuinigingen.

2.3 Indexeringen

- **Loonontwikkelingen**

Het huidige CAO-akkoord liep op 1 juni 2011 af. Er is nog geen nieuw CAO-akkoord gesloten voor de periode ná 1 juni 2011. Wij gaan daarom voor de indexering van de lonen 2012 uit van de CPB-ramingen [1] in de septembercirculaire 2011 (overheidsconsumptie/lonen en salarissen). Deze bedraagt voor 2012 2¾%. Voor 2013 gaan wij uit van een raming van 1,65%. Daarnaast houden we rekening met de reguliere periodieke verhogingen per 1 januari 2013 van medewerkers die nog niet het maximum van de functieschaal hebben bereikt.

In de huidige meerjarenraming is reeds rekening gehouden met een nog niet geëffectueerde cumulatieve loonstijging van 1,40%[2] over de periode 2011-2012. Deze geraamde niet geëffectueerde loonstijging wordt in mindering gebracht op de nieuwe ramingen.

Voor de loonkostenontwikkeling wordt dan samengevat uitgegaan van de navolgende ramingen:

1 januari 2012	2,75%	op basis van CPB
1 januari 2013	1,65%	op basis van inschatting
totale loonstijging	4,40%	
Af: geraamde nog niet geëffectueerde loonstijging	-/- 1,40%	
totale structurele loonstijging 2012 - 2013	3,00%	(gemiddeld 1,50% per jaar)

Volledigheidshalve wordt hierbij opgemerkt dat naast de stijging van de bruto-salarissen mogelijk ook rekening moet worden gehouden met eventuele hogere werkgeverslasten, zoals een mogelijke stijging van de pensioenpremie van het ABP om de financiële positie (dekkingsgraad) te verbeteren.

- **Prijsontwikkelingen**

In december 2011 was de inflatie 2,40%. Dat was lager dan de maanden ervoor, toen de inflatie rond de 2,60% lag. De daling van de inflatie komt vooral door de prijsontwikkeling van benzine. In december was benzine weliswaar 3,40% duurder dan een jaar eerder, maar in november was dat nog 7,40% (bron CBS). De gemiddelde inflatie in 2011 is 2,30%. Dat is beduidend hoger dan de 1,30% in 2010 (bron CBS: consumentenprijsindex).
Een aantal uitgaven (bijvoorbeeld leveranties/diensten derden) zijn aan prijsstijgingen onderhevig als gevolg van inflatie-invloeden. In de begroting 2010 werden de gemeentelijke tarieven inflatoir aangepast met 1,50% en in 2011 met 1,00%. Dit betekent dat kostenstijgingen, gelet op de werkelijke inflatiepercentages, per saldo met 1,10% niet terugverdiend konden worden door de gemeentelijke tarieven.

In de septembercirculaire 2011 bedraagt op basis van de CPB-ramingen de prijsontwikkeling voor 2012 2,00% (is gelijk aan geraamde inflatiepercentage begroting 2012). Gelet op het voorgaande wordt voorgesteld voor het begrotingsjaar 2013 vooralsnog uit te gaan van een prijsstijging van 2,50% voor de lasten. Voor de prijsontwikkeling van de baten wordt verwezen naar onderdeel nacalculatie inflatie.

In onderstaande grafiek wordt het inflatieverloop over de periode januari 2007 – december 2011 weergegeven.

[1] Op het moment wanneer er weer CAO-afspraken gemaakt zijn zullen de loonkosten daarop geactualiseerd en aangepast worden bij tussentijdse rapportages.

[2] Cumulatieve geraamde loonstijging ad 2,40% financiële kaderstelling 2012 minus 1,00% gerealiseerde structurele loonstijging 2011.

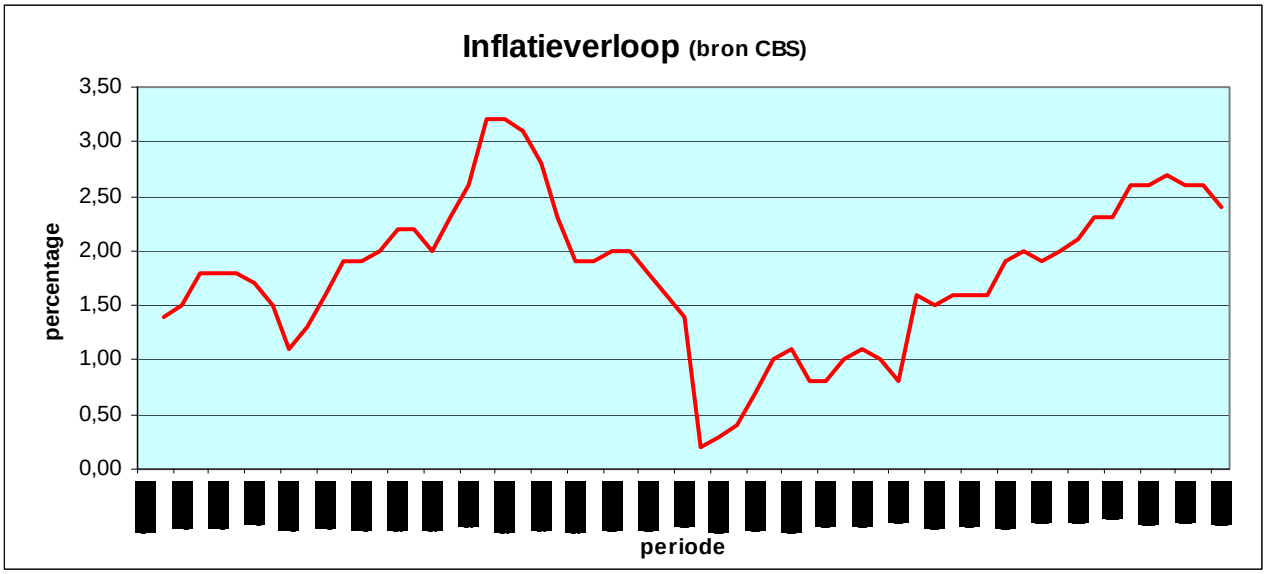

- **Nacalculatie inflatie**

Om in de pas te blijven met de werkelijke groeicijfers stellen wij voor om met ingang van 2013 voortaan, als nadere detaillering van het gestelde in het raadsprogramma, uit te gaan van de nagecalculeerde indexeringen. Dit betekent dat de indexering voor het nieuwe begrotingsjaar wordt aangepast aan de realisatiecijfers van vorige jaren (begroting 2013: jaren 2010 tot en met 2012). Op deze wijze wordt het effect van een te hoge of te lage indexering gecompenseerd en ontstaat een stabieler begrotingsbeleid.

In onderstaand overzicht worden de geraamde cijfers afgezet tegen de gerealiseerde cijfers.

(na)calculatie inflatie	raming	realisatie
begroting 2010	1,50%	1,30%
begroting 2011	1,00%	2,30%
begroting 2012	2,00%	2,00%
begroting 2013	2,50%	2,50%
nacalculatie inflatie	7,00%	8,10%
saldo nacalculatie	1,10%	
totaal	8,10%	8,10%

Omdat het saldo van de nacalculatie enerzijds relatief hoog is en anderzijds het een nieuw (aanvullend) beleidsuitgangspunt betreft stellen wij voor om met ingang van 2013 slechts de helft van 1,10% te verdisconteren in de gemeentelijke tarieven. Voor de jaren ná 2013 wordt dan de nacalculatie van t-2 verdisconteerd in de gemeentelijke tarieven.

2.4 Lokale belastingen, heffingen en tarieven

Streven is altijd om de gemeentelijke plannen uit te voeren en diensten aan te bieden tegen zo laag mogelijke lasten voor de Bladelse burgers. In financieel moeilijke tijden is dit streven lastiger te bewerkstelligen dan in tijden van economische voorspoed. Voor de afvalstoffenheffing, rioolrechten, marktgelden en leges zullen op basis van het vastgestelde beleid kostendekkende tarieven gelden, maar als bijkomend uitgangspunt wordt gehanteerd dat de totale lasten voor de inwoners (afvalstoffenheffing, rioolrecht en OZB) per saldo met niet meer wordt verhoogd dan met een nagecalculeerde inflatiecorrectie van afgerond 3,00% (= 2,50% + (1,10% : 2).

Voor de toeristenbelasting golden - in principe - marktconforme tarieven (methodiek referentiegemeenten). Bij de heroverwegingsoperatie werd voorgesteld deze geldende systematiek los te laten en het tarief af te stemmen op het gemiddelde landelijke tarief van € 1,31. Met ingang van de begroting 2012 is er echter voor gekozen om in de periode 2013-2014 gefaseerd de verhoging van de tarieven voor de toeristenbelasting te realiseren, te weten naar € 1,20 in 2013 en € 1,31 in 2014.

Voor de overige lokale heffingen worden in principe kostendekkende tarieven gehanteerd, waarbij tevens rekening gehouden wordt met een stijging welke overeenkomt met de verwachte inflatie. De tariefstijgingen dienen eveneens om de kostenstijging in de begroting door autonome ontwikkelingen op te kunnen vangen.

2.5 Financiering

De financieringsmiddelen van de gemeente bestaan uit 2 componenten: eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (voorzieningen en leningen). Het grootste deel van het vreemde vermogen is aangetrokken in de vorm van langlopende leningen. Hiervoor wordt de werkelijk te betalen rente geraamd. De overige te hanteren rentepercentages worden hierna toegelicht.

- **Rentepercentages**

Het 3-maands Euribor ligt op dit moment op een gemiddeld niveau van 0,95%. De economische vooruitzichten zijn niet best, dat rechtvaardigt ons inziens om uit te gaan van een lagere prognose ten opzichte van de financiële kaderstelling 2012. De gemiddelde verwachting van de forward rente ramen wij daarom voorzichtigheidshalve op 1,50% (was 3,25%).

De 10-jaars swap [3] ligt op dit moment op een gemiddeld niveau van 2,82%. Wij gaan, mocht de rente onverwacht gaan stijgen, voorzichtigheidshalve uit van een percentage van 3,50% (was 4,50%).

In onderstaand overzicht zijn de prognoses weergegeven van een aantal grootbanken hoe de renteverwachtingen voor de 3-maands Euribor en de 10-jaars swap zich mogelijk kunnen gaan begeven:

Renteverwachtingen [4]	**Prognose over 12 maanden**					
	3-maands Euribor			**10-jaars swap**		
	okt.11	**nov.11**	**dec.11**	**okt.11**	**nov.11**	**dec.11**
ABN AMRO	1,20 %	0,70 %	0,70 %	2,80 %	2,80 %	2,80 %
ING	1,15 %	0,90 %	0,90 %	2,70 %	2,50 %	2,70 %
RABO	1,57 %	1,21 %	1,08 %	3,10 %	3,10 %	3,00 %
Dexia	1,07 %	1,07 %	0,90 %	2,90 %	2,90 %	2,70 %
Commerzbank	1,75 %	1,20 %	1,15 %	3,40 %	2,70 %	2,90 %
Gemiddeld	1,35 %	1,02 %	0,95 %	2,98 %	2,80 %	2,82 %
Renteraming begroting 2012	3,25 %	3,25 %		4,50 %	4,50 %	
Renteraming begroting 2013			1,50 %			3,50 %

Voor 2013 zal - in geval van consolidatie - een percentage voor de kapitaalmarktrente aangehouden worden van 3,50% (was 4,50%). Ingeval van een financieringstekort zal ook gerekend worden met dit percentage met dien verstande dat over de ruimte tot de kasgeldlimiet eerst gecalculeerd wordt met een geldmarktrentepercentage van 1,50% (was 3,25%)[5].

Ingeval van een financieringsoverschot verdient het aanbeveling aansluiting te zoeken bij de rentevergoeding die wordt ontvangen ingeval deze gelden elders in de vorm van termijndeposito's worden belegd. Voor 2013 wordt een depositorentepercentage aangehouden van 1,00%.

Bij het opstellen van de begroting aanvaard beleid 2013 zullen ten aanzien van de renten de onderstaande rentepercentages als uitgangspunt worden gehanteerd.

Rentepercentages					
	2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**
Rente reserves en voorzieningen	3,25%	3,25%	4,25%	4,50%	5,00%
Rente financieringstekort (tot kasgeldlimiet)	1,50%	1,50%	2,75%	3,50%	4,00%
Rente financieringstekort (boven kasgeldlimiet)	3,50%	3,50%	4,50%	4,75%	5,00%
Rente financieringsoverschot	1,00%	1,00%	1,50%	2,25%	2,50%
Rente kapitaallasten en dekkingsreserves	5,00%	5,00%	5,00%	5,00%	5,00%

- **Kapitaallasten**

[3] Rente-optie

[4] Peildatum 12 januari 2012

[5] In de perspectiefnota 2012 zullen de percentages voor planjaar 2012 afgestemd worden op de nieuwe ramingen voor de begroting 2013.

De kapitaallasten bestaan uit een afschrijvingsbedrag en een rentebedrag. De wijze van afschrijven blijft op basis van constante gedragslijn per investering ieder jaar hetzelfde en geschieden op basis van het vastgestelde afschrijvingsbeleid. Deze wijze van systematisch afschrijven van activa bevordert de transparantie. De afschrijvingskosten worden berekend naar gelang de economische levensduur van het betreffende activum.

Voor nieuwe investeringen geldt dat deze afgeschreven worden met ingang van 1 januari volgend op het jaar van ingebruikname.

- **Meerjarenprogramma**

In het meerjarenprogramma 2012 - 2016 wordt voor nieuwe investeringen een kapitaalmarktrentepercentage van 3,50% (was 4,50%) aangehouden. De afschrijvingstermijnen geschieden op basis van het vastgestelde afschrijvingsbeleid.

2.6 Overige kengetallen

- **Inwoners**

Bij het opstellen van de begroting aanvaard beleid 2013 zullen ten aanzien van het aantal inwoners de onderstaande kerngegevens als uitgangspunt worden gehanteerd.

aantal inwoners 1 januari	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
inwoners	19.177	19.389	19.582	19.599	19.842	19.946	20.037

Het werkelijk aantal inwoners van de gemeente Bladel bedroeg op 1 januari 2012 19.582 inwoners. In de periode 2010-2012 steeg het inwonertal met 405. Meerjarig werd en wordt uitgegaan van 1 extra inwoner per gereedgekomen woning. Dit betekent dat in de periode 2012-2016 het inwonertal zal stijgen met 455. Na 2016 zal gelet op de beperkte woningproductie het inwoneraantal nog maar in beperkte mate groeien.

- **Woonruimten**

Bij het opstellen van de begroting aanvaard beleid zullen ten aanzien van het aantal woonruimten de onderstaande kerngegevens als uitgangspunt worden gehanteerd.

aantal woonruimten 1 januari	2011	2012	2013	2014	2015	2016
woningen begin van het jaar	7.825	7.903	7.920	8.163	8.267	8.358
toename woningvolume ultimo	78	17	243	104	91	51
woningen eind van het jaar	7.903	7.920	8.163	8.267	8.358	8.409
recreatiewoningen	594	594	594	594	594	594
bijzondere woongebouwen	350	350	350	350	350	350
totaal woonruimten 31 december	**8.847**	**8.864**	**9.107**	**9.211**	**9.302**	**9.353**

De werkelijke startvoorraad per 1 januari 2011 bedraagt 8.769 woonruimten. In 2011 zijn er 105 woningen gereed gekomen, werden er 5 woningen toegevoegd en 32 woningen onttrokken (voornamelijk door sloop t.b.v. nieuwbouw) aan de woningvoorraad. Per saldo stijgt het aantal woonruimten dan met 78. De woningproductie zal door verschillende uitbreidingsplannen en diverse projecten de komende jaren verder toenemen. De aantallen te bouwen woningen zijn gebaseerd op het gemeentelijk woningbouwprogramma 2012 t/m 2021. Op basis van dit programma zal de woningproductie na 2016 overigens nog maar in beperkte mate groeien.

Naast (de toename van) de aantal woonruimten is ook de waarde(toename) van deze woonruimten van belang bij het opstellen van de begroting aanvaard beleid en de berekening van de algemene uitkering, belastingen en tarieven.

- **Personeelsformatie**

Bij het opstellen van de begroting 2013 wordt vooralsnog uitgegaan van de formatie zoals deze is opgenomen in de begroting 2012, met in acht name van de stelpost “bezuiniging bedrijfsvoering”. Voor de realisatie van deze taakstelling zal niet alleen gezocht worden in minder formatie, maar kan ook geschieden in combinatie met besparingen op andere onderdelen van de bedrijfsvoering.

De realisatie van de taakstelling zal steeds zichtbaar gemaakt worden in de diverse tussentijdse rapportages.

- **Uitkeringsgerechtigden**

Bij het opstellen van de begroting aanvaard beleid 2012 worden de aantallen uitkeringsgerechtigden afgestemd op de naar boven bijgestelde prognoses van de ISD de Kempen. De aantallen hebben het navolgende verloop:

uitkeringsgerechtigden 1 januari	2012	2013	2014	2015	2016
BUIG	113	100	95	90	85

2.7 Overige uitgangspunten

- **Reserves en voorzieningen**

Er wordt uitgegaan van het vastgestelde reserve- en voorzieningenbeleid 2012. De bestemmingsreserves en voorzieningen zijn onderbouwd wat het inzicht in de financiële positie heeft verbeterd.

De rente, die aan de zogenaamde dekkingsreserves wordt toegevoegd, moet gelijk zijn aan het percentage dat gebruikt wordt voor de berekening van de kapitaallasten (i.c. dus ook 5,00%). Als een lager percentage wordt toegevoegd, zou de reserve niet meer toereikend zijn in de toekomst.

- **Planmatig onderhoud en beheer kapitaalgoederen**

De lasten van het onderhoud van de kapitaalgoederen worden in de begroting 2013 opgenomen overeenkomstig de vastgestelde onderhoudsplannen.

- **Vervangingsinvesteringen**

Vervangingsinvesteringen zijn uiteraard een normaal verschijnsel. Het is ook normaal te achten, dat bij een financieel beleid voor voorzienbare vervangingsinvesteringen dekkingsmiddelen aanwezig zijn en/of gehouden worden. Het gaat hierbij met name om bedrijfs- en hulpmiddelen waarvan de technische of economische levensduur is verstreken. Dekking van deze investeringen is normaliter reeds binnen de begroting aanwezig door de vrijval van kapitaallasten van de te vervangen bedrijfsmiddelen. Eventuele prijsstijgingen dienen evenwel nog wel opgevangen te worden in de exploitatiebegroting.

Vervangingsinvesteringen zullen worden getoetst op de noodzaak het betreffende hulpmiddel te handhaven. Voorts wordt aan de hand van de technische staat bekeken of vervanging noodzakelijk is. Is vervanging nog niet noodzakelijk dan worden de gereserveerde lasten in het begrotingsjaar als incidentele budgetruimte aangemerkt. In het meerjarenperspectief worden deze lasten vanzelfsprekend wel structureel afgedekt. De vervanginginvesteringen zullen niet meer opgenomen worden in het meerjarenprogramma, maar direct ten laste van de exploitatiebegroting verantwoord worden.

- **Kostentoerekening apparaatskosten**

De kostentoerekening vormt een belangrijk onderdeel van de verdere uitwerking van de thema's/beleidsvelden en de functies. Met behulp van kostentoerekening wordt een beeld gekregen van de kosten per product. De toerekening vanuit de meeste kostenplaatsen naar de kostendragers geschiedt op basis van voorgecalculeerde urenbesteding, waarbij uitgegaan wordt van 1.450 productieve uren per formatieplaats.

- **Verbijzondering kosten**

Bij de functionele indeling van kosten vormen de functies volgens het BVV leidraad. Met de toename van de thema-, product- en prestatiegerichtheid neemt ook de belangstelling voor de kostencalculaties toe. Op basis van de gewenste informatiebehoefte van de budgethouder(s) worden de kosten desgewenst verder verbijzonderd in subfuncties (beheersproducten). Daarnaast wordt er binnen de beheersproducten de mogelijkheid geboden de onderscheidene kostensoorten ook nog verder te verbijzonderen. In dit geval worden de kosten niet alleen (maar) op een bepaalde manier getypeerd, maar staat de relatie centraal tussen een bepaalde functievervulling en de kosten daarvan (verder uitsplitsen van kostensoorten).
Omdat verbijzondering van kosten een belangrijk hulpmiddel is voor een goede budgetopbouw en dus ook voor een betere budgetbewaking wordt er op aangedrongen om de noodzaak van bestaande ramingen verder uit te splitsen (te verbijzonderen).

2.8 Risico's

Bij de opstelling van de begroting wordt rekening gehouden met risico's en onzekerheden. Zoveel mogelijk wordt geprobeerd om deze te kwantificeren zodat deze risico's in de ramingen kunnen worden meegenomen. Wanneer risico's moeilijk zijn te kwantificeren of de kans zeer gering is dat deze optreden dan worden deze opgenomen in de risicoparagraaf.